

ȘTEFANIA MĂRĂCINEANU

**SAVANTUL NEDREPTĂȚIT, UITAT ȘI IGNORAT ÎN PROPRIA-I ȚARĂ,
DAR APRECIAT ELOGIOS ÎN LUMEA ȘTIINȚIFICĂ EUROPEANĂ**

Viața și activitatea oamenilor celebri, fie ei în artă, literatură sau știință, au constituit modele pentru generațiile ce le-au succedat. Dăruirea și sacrificiile, succesele și eșecurile pe care aceștia le-au avut vor fi întotdeauna un reper probatoriu pentru toți cei care au avut curajul și capacitatea intelectuală de a le urma exemplul.

Așa se face că, de multe ori, am vrut să aflu cine au fost, ce au înfăptuit și ce ne-au lăsat nouă, urmașilor de astăzi, cei ce s-au dăruit dezvoltării și progresului, născuți pe aceste meleaguri românești... Preocupat de această curiozitate, am parcurs diferite lucrări, scrise cu caracter enciclopedic, pentru a afla cine a fost Ștefania Mărăcineanu. Din păcate, am fost profund dezamăgit, căci în nici un dicționar sau enciclopedie nu i-am putut da de urmă. Relatări disparate și uneori confuze, după multe căutări, aminteau despre această cu adevărat savantă, care a avut parte de o viață zbuciumată, deseori potrivnică, dar dăruită în totalitate științei.

S-a născut la 17 iunie 1882 (după unii 18 iunie), în București, și a decedat la 15 august 1944. Din documentele de la cimetirul Bellu, însă, reiese că ar fi trecut în lumea veșniciei la 18 martie 1947(?). Nu avem însă o certitudine, căci nu se știe nimic despre detaliile familiei sale. Ba mai mult, se crede că ar fi avut o copilărie nefericită despre care nu voia să vorbească cu nimeni, niciodată...

Școala Primară a terminat-o în 1903. Urmează liceul „Elena Doamna” din București și termină Facultatea de Științe Fizico-Chimice în 1910, la Universitatea din București, după care o găsim profesoară la Școala Centrală din București (probabil până în 1919). În 1922 obține o bursă de stat, pentru a participa la cursurile de radioactivitate ținute de Marie Curie, la „Institutul Rodiului” din Paris. Aici, după o muncă epuizantă, timp de doi ani, își elaborează teza de doctorat, în 1924, cu titlul „Recherches sur la constante de polonium et sur la pénétration de substances radioactives dans les métaux” și o susține public la Sorbona. La terminarea prezentării, juriul clasifică lucrarea elogios și-i atribuie titlul „Trés honorable”.

În anul următor, 1925, Ștefania Mărăcineanu revine, pentru scurtă vreme, în țară, unde fusese numită asistenta profesorului Cristache Musceleanu, la Universitatea din București. În paralel cu activitatea de la Universitate, continuă să lucreze pentru Laboratorul Mariei Curie și pentru Observatorul din Meudon și Paris.

Trebuie amintit faptul că după susținerea lucrării de Diplomă, care a entuziasmat asistența, membră în juriu, Marie Curie îi oferă un post de cercetător la laboratorul ei, iar profesorul Deslandre îi face cadou câteva plăci de plumb, de pe acoperișul Observatorului Astronomic din Paris, care fusese

reparat; plăcile, având o vechime de aproximativ 300 de ani, nu mai erau utilizate. Folosind aceste plăci în experimentele sale, Ștefania Mărăcineanu reușește din nou să confirme radioactivitatea artificială ca rezultat al expunerii îndelungate la soare. Ca urmare a acestor observații, într-unul din studiile sale publicate în Franța afirma: „Piatra filosofală există în radiațiile solare și tot aici este sursa formidabilei energii radioactive, a cărei necesitate s-a impus deja și se va impune tot mai mult”.

În țară nu-și putea continua cercetările, de aceea, în același an, 1925, se întoarce la Paris pentru a studia radioactivitatea poloniului. Observă, astfel, că timpul de înjumătățire al poloniului depinde de materialul pe care este depozitată această probă de poloniu. Fenomenul constatat și explicat de ea este că particulele alfa emise din proba de poloniu ar transforma materialul respectiv într-un material radioactiv.

Chiar de la începutul activității sale în Laboratorul Mariei Curie, Ștefania a fost apreciată în mod elogios de aceasta, care a declarat: „Stimez în mod deosebit munca pe care Ștefania Mărăcineanu a depus-o în laborator.

În mod particular ea a dobândit o perfectă cunoaștere a măsurătorii electrometrice precise”.

Datorită ipotezei că razele solare ar putea induce radioactivitatea artificială emisă, prin teza sa de doctorat, în comunitatea științifică din acea vreme (1924), a intrat într-o dispută aprinsă care se pare a fost și cauza izolării Ștefaniei Mărăcineanu din grupul de cercetare de la Laboratorul Curie. Dezbaterile aprinse s-au produs mai ales între Franța, Germania și Anglia. Devenită cunoscută în lumea științifică internațională, primește mai multe oferte de a-și continua activitatea în diverse țări. Dorul de țară și dorința de a-și dăruia întreaga capacitate creatoare studenților români o face să refuze ofertele și, în 1930, revine acasă pentru a deveni colaboratoarea profesorului Dimitrie Bungențianu la Universitatea din București.

Prin mijloace proprii, realizează la Universitate primul Laborator de Radioactivitate din România. Cum Marie Curie i-a recunoscut public meritele sale științifice, ține a le reafirma printr-o scrisoare trimisă Ministerului Român al Științelor, unde-și arată admirația elogiindu-i calitățile, seriozitatea și contribuția sa deosebită în problemele atât de diferite ale radioactivității.

Beneficiind de sprijinul profesorilor Bungențianu și Nicolae Vasilescu-Karpen, experimentează o metodă de declanșare a ploilor artificiale, prin dispersarea de săruri radioactive în nori. Experimentul a avut loc în Bărăgan, în anul secetos 1931, vara, când solul era complet pârjolit; sărurile radioactive fiind lansate din avionul pilotat de Constantin Bazu Cantacuzino, cel care în cel de-al doilea război mondial a devenit o legendă a aviației române. Experiența a fost un adevărat succes. Ca urmare a reușitei sale, Ștefania Mărăcineanu este solicitată de Guvernul francez pentru a aplica descoperirea sa în Nordul Africii, mai precis în Algeria.

Această încredere arătată de către Guvernul francez o determină să-și organizeze bine experimentul (1934), astfel încât ploaia artificială a fost o reușită. Nu s-a putut însă stabili o rețetă clară de declanșare a ploii artificiale, din cauza neomogenității norilor de aer cald, care, în general, se plimbă haotic, straturilor de aer cald urmându-le cele reci. Aceste cercetări au continuat, prin observații atente, cu rezultate încurajatoare, până la declanșarea celui de-al doilea război mondial, când a fost obligată să le întrerupă. După încheierea războiului, cercetările au continuat, mai ales în SUA, care au experimentat utilizarea diverselor substanțe pentru injectarea norilor cum ar fi iodura de argint și zăpada carbonică.

Dacă declanșarea ploii artificiale a avut loc în România datorită savantei adevărate, româncei Ștefania Mărăcineanu, înainte de cel de-al doilea război mondial, astăzi, datorită descoperirii sale, metoda e folosită în mai multe țări, deseori cu scopuri mai puțin umanitare...

După plecarea Ștefaniei Mărăcineanu din Franța și revenirea ei în țară, soții Irène și Frederic Curie au încercat și au reușit să explice radioactivitatea artificială și printr-o modelare matematică, începând cu anul 1930. Ca urmare, în 1935, li se atribuie Premiul Nobel, fără a fi inclusă și Ștefania Mărăcineanu, care cu 11 ani mai înainte anunțase public această descoperire. Din nefericire, Ștefania Mărăcineanu nu a protestat deschis, chiar dacă Irène Joliot-Curie declarase într-un interviu acordat ziarului „Neues Wiener Journal” și publicat în 5 iunie 1934 (cu un an înainte deci) că „Ne

amintim cu recunoștință că savanta româncă, domnișoara Mărăcineanu, a anunțat în 1924 descoperirea radioactivității artificiale”.

Ca o destăinuire, spre consolare în urma nedreptății ce i s-a făcut, Ștefania Mărăcineanu îi scria prietenei sale Șisa Meitner (1936) o scrisoare prin care-și exprima dezamăgirea că Irène Joliot-Curie, fără știrea și acordul ei, a folosit mare parte din munca sa, în special cea legată de radioactivitatea artificială, în lucrarea sa.

Fiind profund dezamăgită pentru nedreptatea ce i s-a făcut, nefiind cooptată la Premiul Nobel pentru chimie pe anul 1935, spera că va obține un grad didactic superior la Universitate. Dar, revoltător, și această dorință îndreptățită i se refuză.

Ca unică soluție, hotărăște să-i scrie Regelui Carol al II-lea după cum urmează: „Numirea mea s-ar putea face pe aceeași cale excepțională ca o recompensă a descoperirii radioactivității artificiale, care este a mea și de al cărui fruct s-a bucurat doamna Joliot-Curie. Domnul decan al Facultății de Științe și o parte din profesori mă sacrifică, pentru a nu-i nemulțumi pe soții Joliot-Curie, de care, zic dumnealor, au nevoie...”.

Rezultatul? Fără rezultat.

În anul 1936, după această dureroasă frustrare, publică, la București, cartea „Radioactivitatea”, oferindu-i astfel ocazia de a se confesa public: „Scriind această carte îmi îndrept prinosul de recunoștință memoriei regretatului și bunului nostru Rege Ferdinand I, care ani de-a rândul mi-a acordat Înaltul Său sprijin moral și material.

Aparatele de Laborator ce le pun azi la dispoziția studenților sunt acelea ce mi le-am procurat la Paris, din Regescul Său ajutor”.

Prin această carte, am putut, noi, urmașii, să-i cunoaștem oarecum zbuciumul, trăirile, obstacolele și realizările acestei somități feminine, care în lumea elevată a științei internaționale era caracterizată ca „un adevărat fenomen în lumea științifică europeană”. Pentru a ilustra într-un fel afirmațiile mele, voi extrage din cartea amintită următorul citat: „Tineretul de azi reprezintă știința de mâine. Atunci și numai atunci munca cercetătorilor lasă să se vadă adevărul în toată lungimea lui. Răsplata pentru cercetătorul devotat științei nu vine din afară, ci sunt fiorii de fericire pe care îi are la descoperirea adevărului.

Acești fiori i-am simțit când, într-un colțisor întunecat de laborator, am văzut prima oară scânteile date de plumb și când mi-a străfulgerat prin minte că ar putea fi radioactivitate artificială. Aceeași bucurie divină m-a cuprins când am văzut cerul întunecându-se ca prin farmec și ploaia căzând prin simpla acțiune a unei substanțe radioactive”.

Cu toată convingerea, putem spune că acest fenomen în lumea științifică, această savantă a fost sacrificată pe altarul științei, pentru ca persoane mai influente să-i poată fructifica munca creatoare... Voi ține să amintesc că prin activitatea sa cu totul deosebită a avut rezultate remarcabile și în alte domenii ale științei, căci a fost primul om care a observat că în ajunul producerii cutremurelor de pământ se constată o creștere a radioactivității în zona epicentrului, prin degajarea de gaz radon radioactiv, fapt care s-a confirmat în zilele noastre, deci ar putea avea o deosebită importanță pentru viitor, fiind posibilă predicția cutremurelor pe termen scurt. Cu ocazia

Zilei Mondiale a Proprietății Intelectuale pe plan mondial, stabilită anual la 26 aprilie, Romfilatelia a decis ca în aprilie 2013 să se emită un timbru prin care să se comemoreze într-un fel această savantă cu o notorietate recunoscută pe plan internațional. Dar indiferența și necunoașterea acestei personalități sau chiar reaua voință a celor de la Romfilatelia au făcut ca pe timbrul emis să apară imaginea Irènei Joliot-Curie.

Acest timbru a circulat și chiar când s-a semnalat eroarea, nu s-a întreprins nimic pentru înlăturarea ei. Ca un act reparatoriu însă, în Republica Moldova s-a emis între timp marca poștală cu adevăratul chip al savantei Ștefania Mărăcineanu. În țară (România), totul a fost o tăcere totală... care durează și în prezent. Ba mai mult, imaginea ei a fost și încă este înlocuită în cele mai multe publicații cu cea a Irènei, căci tăcerea indiferentă a celor răspunzători ne-ar putea da de gândit...

Am fost neplăcut surprins cum de se ignoră, trecând-o sub tăcere, o asemenea personalitate, apreciată a fi un adevărat fenomen în lumea științifică a Europei de către elita intelectuală internațională și marginalizată complet în țara natală, pe care a slujit-o cu credință și dăruire, până la sfârșitul vieții. Ca o rază de lumină însă, strălucitoare trecător, mi s-a părut articolul din ziarul „Gazeta de Cluj”, care consemna ca un strigăt, referindu-se la Ștefania Mărăcineanu: „Românca genială careia francezii Curie i-au furat Premiul Nobel”. Să ne aducem aminte că și în alte cazuri savanții de excepție proveniți

din România au avut o soartă tot atât de nedreaptă! Să-i amintim, spre exemplu, pe Nicolae Proca, Ștefan Procopiu, Nicolae Paulescu, Ana Aslan, care, deși erau oameni de știință remarcabili, au fost văduviți de acordarea Premiului Nobel.

Prin aceste rânduri, am căutat să aduc în fața compatrioților noștri români o personalitate, care, din cauza dezinteresului oficialităților științifice și administrative, așează deseori o perdea nocivă a uitării peste cei care au contribuit la progresul umanității și la ridicarea prestigiului subrezit al poporului român. Să nu uitați că Ștefania Mărăcineanu a obținut Brevetul de Invenție nr. 18547 din anul 1930, „Mijloc de a provoca ploaia”, fiind prima persoană care a putut realiza această fenomenală cucerire a omului în lupta cu natura, de pe întreg globul pământesc.

Uitată și marginalizată în țara ei, dar apreciată în întreaga lume, poate și va găsi un loc binemeritat în dicționarele și enciclopediile românești care o vor putea impune și în cele universale. Vor trebui întreprinse măsuri pentru ca imaginea ei să nu mai fie înlocuită cu imaginea altor persoane... fie în diverse publicații, fie pe mărcile poștale!

Datorită activității ei permanente fără răgaz și multiplelor experiențe în domeniul radioactivității, acestea îi cauzează îmbolnăvirea de cancer și se stinge din viață la 62 de ani.

Prof. univ. dr. ing. **GHEORGHE P. ȚICLETE**

0%

User Rating: Be the first one !